

**Gelders coalitieakkoord
2007–2011**

CDA, PvdA en ChristenUnie

Gelderland maakt het verschil

6 april 2007

Gelderland maakt het verschil

Sociaal en duurzaam

Een nieuwe bestuursperiode, een nieuwe coalitie met een eigen profiel. Een politieke mijlpaal, omdat voor het eerst in Gelderland een coalitie tot stand is gebracht tussen CDA, PvdA en ChristenUnie. Voor u ligt het akkoord dat de drie partijen hebben gesloten voor de periode 2007 – 2011.

Centrale thema's

De komende jaren staan wij voor de opgave om - vanuit de vastgestelde visies en beleid - het voortouw te nemen bij de uitvoering. In aanvulling op onze wettelijke taken kiezen wij er voor om actief verantwoordelijkheid te nemen voor een sociaal en duurzaam Gelderland.

Wij werken aan een toekomstbestendig Gelderland. Daarom bieden wij tegenwicht aan de negatieve effecten van de voortschrijdende individualisering, met name op het punt van de verschraving van verhoudingen tussen mensen. De bewoners van wijken, buurten, dorpen staan er niet alleen voor en iedereen moet de kans krijgen om mee te doen.

Wij constateren dat de inwoners van Gelderland in toenemende mate worden geconfronteerd met nadelige milieueffecten en verrommeling van het landschap. Het duldt dan ook geen uitstel dat wij de druk op het klimaat, het milieu en de ruimte beperken. Ook daarmee werken we aan een toekomstbestendig Gelderland.

Pijlers en accenten

Wij onderscheiden voor deze bestuursperiode vier onderling sterk samenhangende pijlers die ons als coalitie binden en drijven: daadkrachtig partnerschap, sociale samenhang, duurzame leefomgeving en verbinden door mobiliteit. Binnen deze pijlers hebben wij de volgende accenten gelegd:

Steden en regio's:	We maken werk van de ontwikkeling van onze steden en regio's. We investeren substantieel in de integrale wijkaanpak - met een accent op de sociale samenhang - en de versterking van de centrumfunctie van de grote steden. Op het regionaal niveau investeren we in de samenwerking en de bestuurlijke solidariteit tussen gemeenten.
Jeugd en gezin:	Wachttijsten en onnodige wachttijden in de jeugdzorg kunnen en willen we ons niet permitteren. We nemen het voortouw om de kwaliteit van de jeugdzorg te verbeteren door een samenhangende aanpak van preventie, zorg en nazorg. Bij deze aanpak kunnen gezinnen rekenen op een tijdige en laagdrempelige ondersteuning.
Herstructurering:	Wij geven prioriteit aan de herstructurering van woningbouwlocaties, bedrijventerreinen en glastuinbouwgebieden.

Wij nemen hiermee verantwoordelijkheid om zuinig om te gaan met de schaarse ruimte.

Klimaat en energie: We investeren in deze periode 5% van het Nuon-dividend in duurzame energie en energiebesparing. Daarmee wordt een bijdrage geleverd aan het klimaatsvraagstuk. Wij willen ook zelf een voorbeeldfunctie vervullen.

Mobiliteit: Wij investeren in goede wegen en een aantrekkelijk en betaalbaar openbaar vervoer. Dat zijn wezenlijke randvoorwaarden voor een vitale economische ontwikkeling, een stevige sociale samenhang en een duurzame leefomgeving.

Gelderland maakt het verschil

We maken bij de start van deze bestuursperiode heldere keuzes en nemen verantwoordelijkheid voor het doorpakken in de uitvoering. We kunnen en willen dat niet alleen doen. Wij zien het als onze opdracht om alle spelers in Gelderland zodanig met elkaar te verbinden dat we samen de goede dingen doen en overtuigende resultaten boeken. Dus kiezen we voor daadkrachtig partnerschap om onze ambities met mensen in besturen, in de politiek, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven te realiseren. Daarmee zijn we, als democratisch gekozen bestuur, zichtbaar, herkenbaar en aanspreekbaar.

Vier stevige pijlers met een helder profiel en een substantiële maatschappelijke investeringsagenda van meer dan een kwart miljard euro extra, staan in het akkoord centraal. De richting is gegeven. Het verschil is gemaakt.

CDA

PvdA

ChristenUnie

Th.H.C. Peters

C.W.M. van der Valk

A.E.H. van der Kolk

I Daadkrachtig partnerschap

1. Besturen en verbinden

II Sociale samenhang

2. Sociaal beleid
3. Jeugd en Gezin

III Duurzame leefomgeving

4. Klimaat en milieu
5. Cultuur en Cultuurhistorie
6. Wonen en Ruimtelijke ordening
7. Economie
8. Natuur, Landbouw en Water

IV Verbinden door mobiliteit

9. Openbaar Vervoer
10. Fiets
11. Infrastructuur

Financieel kader en dekkingsplan

Pijler I

Daadkrachtig partnerschap

1. Besturen en verbinden

Partners in uitvoering

Daadkrachtig partnerschap als Gelderse bestuursstijl, komt in ieder geval tot uitdrukking in de bestuurlijke relaties met steden en regio's, zoals die zich in de praktijk van de afgelopen jaren hebben ontwikkeld.

De contractrelatie met de steden en regio's biedt ruimte om te investeren in zowel de provinciale uitvoeringsopgaven als de prioritaire opgaven van onze partners. Wij kiezen nadrukkelijk voor een werkwijze die gekenmerkt wordt door een bundeling van bestuurlijke slagkracht en door bestuurlijke solidariteit.

Wij focussen in partnerschap, op stads- en regionaal niveau, op concrete maatschappelijke opgaven waar we het verschil kunnen maken. Dit vraagt om een cultuur van vertrouwen, saamhorigheid en daadkracht. Wij respecteren als vanzelfsprekend en met overtuiging de autonomie en specifieke verantwoordelijkheid van gemeenten.

De afgelopen jaren zijn op interactieve wijze diverse provinciale strategische plannen vastgesteld. Ook die gaan we nu samen uitvoeren.

Wij onderscheiden voor deze coalitieperiode een beperkt aantal sleutelprojecten die van evident provinciaal belang zijn en die de centrumfunctie van onze grote steden versterken.

Gezien de aard en omvang van deze sleutelprojecten, kunnen onze partners gedurende een langere periode op ons rekenen.

Naast de investeringen die plaatsvinden via stads- en regiocontracten, blijven wij individuele gemeenten ondersteunen via ons bestaande beleid en de extra financiële inspanningen in deze bestuursperiode.

Regionaal SamenwerkingsProgramma.

1. Gebiedsgericht werken is een prioriteit voor de komende jaren. Dit vindt ondermeer zijn uitwerking in de continuering van het Gelders Stedelijk Ontwikkelingsbeleid en het Kleine Stedenbeleid, met behoud van de in de praktijk bewezen verworvenheden.
2. De in de afgelopen jaren ontwikkelde methodiek van regionaal werken wordt in gewijzigde vorm voortgezet onder de naam "Regionaal SamenwerkingsProgramma". Dit op uitvoering gerichte programma bevat zowel regionale afspraken als afspraken die worden gemaakt in het kader van het Gelders Stedelijk Ontwikkelingsbeleid (inclusief sleutelprojecten) en het Kleine Stedenbeleid. Dit programma zorgt ervoor dat er meer samenhang ontstaat en dat er een sterkere inhoudelijke samenwerking en afstemming binnen de regio plaats-

vindt. Hiermee wordt vermeden dat één en hetzelfde project, zowel in de stads- als de regiocontracten voorkomen. Immers stad en regio zijn in sterke mate op elkaar betrokken en raken steeds meer verweven.

3. De uitwisseling van ervaringen en het inzicht bieden in elkaars opgaven en ambities zullen in het kader van het Regionale SamenwerkingsProgramma worden bevorderd. In overleg met onze partners kiezen we daar een inspirerende vorm voor.

Regiocontracten

4. Het afsluiten van regiocontracten is voor ons een belangrijk instrument voor het versnellen van de uitvoering van de vastgestelde provinciale strategische omgevingsplannen en de regionale sociale agenda. Daarnaast bieden wij ook ruimte aan onze partners, om met eigen voorstellen te komen.
5. De regiocontracten worden met de WGR-regio's (Wet Gemeenschappelijke Regelingen) afgesloten en gelden voor een periode van 4 jaar, met een ijkmoment na 2 jaar. De nieuwe contractperiode start op 1 januari 2008 en eindigt 31 december 2011.
6. Er is voor deze contractperiode een basisbudget van € 30 miljoen beschikbaar, dat afhankelijk van de inhoudelijke projecten en programma's per regio aangevuld wordt met sectorale middelen. Door de bundeling van provinciale middelen wordt de transparantie voor alle betrokkenen aanzienlijk vergroot en wordt de administratieve last beperkt.
7. Inhoudelijk gaan de afspraken met de WGR-regio over daadwerkelijk majeure projecten en programma's. Tevens dienen de projecten en programma's evident van regionale aard te zijn. Dit betekent in ieder geval dat er meerdere gemeentelijke partners bij betrokken zijn. We geven daarmee een extra impuls aan de onderlinge samenwerking en wederzijdse afstemming binnen de regio. Tot slot dienen de regiocontracten in deze bestuursperiode uitgevoerd te worden.

Stadscontracten Gelders Stedelijk Ontwikkelingsbeleid

8. Het Gelders Stedelijk Ontwikkelingsbeleid (GSO) wordt onverkort, met kracht en herkenbaar voortgezet. Met de steden Apeldoorn, Arnhem, Doetinchem, Ede, Harderwijk, Nijmegen, Tiel en Zutphen sluiten we stadscontracten af.
9. Ook voor de stadscontracten geldt een duur van 4 jaar, met een ijkmoment na 2 jaar. De start en het eindpunt van de nieuwe contractperiode en het tussentijdse ijkmoment zijn gelijk aan die van het regiocontract.
10. De zich in de praktijk als succesvol bewezen werkwijze van het GSO, waarbij op programmaniveau met steden afspraken worden gemaakt en waarbij de concrete vertaling in projecten primair een verantwoordelijkheid is van onze stedelijke partners wordt gehandhaafd.
11. De inhoudelijke afspraken die we met de steden maken richten zich op twee thema's: integrale wijkontwikkeling en versterking centrumfunctie.

12. In overleg met onze partners selecteren we een aantal kwetsbare wijken in de acht steden, waarin we investeren in zowel de sociale samenhang als in de duurzame leefomgeving. In overleg met onze partners zullen specifieke speerpunten in de stadscontracten worden benoemd. Voor de integrale wijkaapak is in deze bestuursperiode € 40 miljoen beschikbaar. Een nader te bepalen beperkt bedrag hiervan wordt ingezet als flexbudget.
13. Wij onderscheiden voor de acht steden een aantal specifieke sleutelprojecten. Deze zijn onlosmakelijk verbonden met het GSO. In verband met deze samenhang, als ook de samenhang tussen de sleutelprojecten onderling, is één bestuurlijk aanspreekpunt bij de provincie voor alle sleutelprojecten essentieel.
14. De voor deze bestuursperiode geselecteerde sleutelprojecten zijn:
  - Apeldoorn : Kanaalzone
  - Arnhem : Rijnboog
  - Doetinchem : De Schil
  - Ede : Ede Oost
  - Harderwijk : Waterfront
  - Nijmegen : Koers West
  - Tiel : Waalfront
  - Zutphen : IJsselsprong
15. We zetten voor de sleutelprojecten € 120 miljoen in voor de periode 2007-2017. Voor de periode 2007-2011 wordt uit dit budget € 50 miljoen uitgetrokken. Een nader te bepalen beperkt bedrag hiervan wordt ingezet als flexbudget. Over de provinciale inzet en wijze van samenwerking worden per sleutelproject specifieke en separate afspraken gemaakt.

Stadscontracten Kleine StedenBeleid

16. Het Kleine StedenBeleid (KSB) wordt gecontinueerd. Wij sluiten stadscontracten met Culemborg, Doesburg, Wageningen, Winterwijk en Zaltbommel voor een periode van 4 jaar, met een herijking na 2 jaar, naar analogie van het Regionale Samenwerkingsprogramma.
17. Inhoudelijk richten de contractafspraken zich op het versterken van de sociale samenhang. In overleg met onze partners worden de voor hun stad specifieke speerpunten in de stadscontracten benoemd. Wij zetten hiervoor gedurende deze bestuursperiode € 10 miljoen voor in.

Deregulering en juridische kwaliteitszorg

18. Wij maken in deze bestuursperiode werk van het verminderen van de ervaren regeldruk. De aanpak richt zich niet alleen op het verminderen van het aantal regels, maar evenzeer op cultuuraspecten, organisatorische- en procedurele zaken. De doelgroepen, waaronder gemeenten, bedrijfsleven, instellingen, organisaties en verenigingsleven worden bij dit proces betrokken.
19. De juridische kwaliteit van ons handelen, zowel bestuurlijk als ambtelijk, vereist van de betrouwbare overheid die we zijn, permanente aandacht.

Provinciale organisatie

20. De ambtelijke organisatie dient de uitvoeringsgerichtheid van de provincie te versterken, de kwaliteit van de dienstverlening te verbeteren, een integrale en dienstoverschrijdende aanpak te waarborgen en een efficiencyverbetering te realiseren.

Samenwerking met onze burens

21. Wij zetten, samen met de Provincies Overijssel en Limburg, de relatie met Nordrhein-Westfalen voort, met als centrale thema's: openbare orde en veiligheid, ruimtelijke ordening, milieu; natuur en waterbeheer, mobiliteit en infrastructuur, economie, recreatie en toerisme, innovatie, onderzoek en wetenschap.
22. Onze relatie met de Provincie Overijssel wordt voortgezet en richt zich ondermeer op de thema's: Ruimte voor de Rivier, Gelders-Overijssels bureau voor toerisme, Nordrhein-Westfalen, cultuur en innovatie (Valley's).

Lobby

23. De lobbyactiviteiten worden geïntensiveerd, geprofessionaliseerd en toegespitst op concrete en prioritaire uitvoeringsdossiers.
24. De lobby om rijksmiddelen (gelden uit het Fonds Economische Structuurversterking) en Europese fondsen voor onze provincie te verkrijgen wordt meer gestructureerd.
25. De Commissaris van de Koningin vervult een coördinerende rol voor de lobby richting Den Haag en Brussel.

Communicatie

26. Communicatie moet in deze periode bijdragen aan het substantieel en op effectieve wijze vergroten van de zichtbaarheid en herkenbaarheid van het politieke bestuur van de provincie bij de inwoners van Gelderland. Er dient daarbij een stevige relatie te liggen met de speerpunten uit dit coalitieakkoord. Wij stellen hiervoor in deze periode € 2 miljoen extra beschikbaar, waarbij de inzet van bestaande communicatiemiddelen kritisch wordt gezien op effectiviteit (oud voor nieuw).

Aandeelhouderschap

27. Het publieke aandeelhouderschap van de provincie in de diverse vennootschappen wordt in deze bestuursperiode gehandhaafd.
28. Met betrekking tot het aandeelhouderschap van Nuon stellen we in de eerste helft van 2008 een notitie op over de positie van de provincie op (middel)lange termijn.

Pijler II

Sociale samenhang

Iedereen doet mee

Voor de toekomst van een vitaal Gelderland is het van groot belang dat iedereen in maatschappelijk en economisch opzicht mee kan doen in de samenleving

Wij willen de sociale samenhang in Gelderland bevorderen door aanvullend en in partnerschap met gemeenten en organisaties op inspirerende wijze in te zetten op maatschappelijke integratie en participatie. Gemeenten zijn voor ons belangrijke partners op dit terrein, omdat zij een wezenlijke regieverantwoordelijkheid hebben.

In feite is de provincie de democratisch gelegitimeerde maatschappelijke organisatie, die de binding vormt tussen het landelijk beleid en de gemeenten. Dit betekent dat de provincie de gemeenten inspireert, stimuleert om op pro-actieve wijze aan de slag te gaan met haar inwoners, maar ook operationele ondersteuning geeft.

Het zijn de mensen in de wijk, buurt, dorp, maar ook in het gezin, de school en de sportvereniging die door initiatief en verantwoordelijkheid te nemen voor elkaar en voor hun omgeving sociale samenhang praktisch inhoud geven.

Er zijn ook voorzieningen nodig waar mensen elkaar kunnen ontmoeten. Voor jong en oud. In de stad en in het dorp. Wij geven aandacht aan alle inwoners in Gelderland die in sociaal of economisch opzicht een kwetsbare positie innemen, ten gevolge van een beperking, religieuze of seksuele oriëntatie en/of etnische achtergrond.

Wij doen dit door de sociale infrastructuur binnen de provincie te versterken. De speerpunten van het sociaal beleid verankeren we in onze stedelijke- en regionale programma's.

De jeugd heeft de toekomst en beschikt over talenten waar we zuinig op moeten zijn, voor welzijn en welvaart. De aandacht voor de jeugd tot 23 jaar is dan ook voor de provincie prioritair. Wij zetten in deze periode extra in op het voorkomen dat jongeren in aanraking komen met de Jeugdzorg.

Het gezin, de wijk, de school en de vereniging zijn vindplaatsen van jeugdproblemen die vroegtijdig aandacht vereisen. Onze gemeentelijke partners hebben op het terrein van preventie een nadrukkelijke verantwoordelijkheid en regierol, bijvoorbeeld in relatie tot het lokale jeugdbeleid, de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) en de Centra voor jeugd en gezin.

Wachlijsten en onnodige wachttijden in de jeugdzorg kunnen en willen we ons niet permitteren. De administratieve lastendruk voor hulpverleners moet in het belang van de jeugd worden verminderd. Van de Bureaus Jeugdzorg wordt een top-prestatie verwacht.

Wij nemen tijdens deze bestuursperiode het voortouw om de kwaliteit van de zorg voor de jeugd te verbeteren door een sluitende ketenaanpak te bevorderen van preventie, zorg en nazorg.

Ouders in kwetsbare omstandigheden moeten erop kunnen rekenen dat zij en hun kinderen tijdig en laagdrempelig ondersteuning krijgen. Voortijdig schoolverlaten moet worden voorkomen. Breedtesport is goed voor de gezondheid en zorgt ervoor dat jongeren al vroeg leren om met elkaar in teamverband om te gaan. Evenals breedtesport zijn ook maatschappelijke stages een bindende factor als het gaat om integratie en participatie.

Op diverse terreinen zet de provincie zich in deze bestuursperiode in voor het terugdringen van armoede, zoals het realiseren van betaalbare woningen, een dekend net van betaalbaar openbaar vervoer, mogelijkheden om de inkomsten van agrariërs te verbreden, werkgelegenheid bevorderen voor lager opgeleiden (maakindustrie en dienstverlening) en sociale pensions. Initiatieven worden ingebed in de stads- en regiocontracten.

2. Sociaal beleid

Stimuleren uitwisseling van kennis en ervaringen

1. We stimuleren op inspirerende wijze dat de inwoners van gemeenten betrokken worden bij het versterken van de sociale cohesie in hun omgeving.
2. We willen dat er kennis opgebouwd wordt van sociale cohesiebevorderende projecten in gemeenten, zodat deze kennis een bredere uitstraling krijgt.
3. De relaties tussen de gemeenten onderling worden versterkt.
4. Aan succesvolle gemeenten kennen we een voorbeeldfunctie toe.

Dorps- en wijkvoorzieningen

5. Het huidige beleid rondom dorpshuizen en kulturhusen wordt voortgezet. Onze ambitie is om uiterlijk in 2011 30 kulturhusen te realiseren in Gelderland. Wij willen de bestaande regeling meer toespitsen op de specifieke behoefte, aard en omvang van de wijken en kernen.
6. Voor de komende 4 jaar stellen wij € 8 miljoen extra beschikbaar voor de realisering en herinrichting van dorpshuizen, wijkvoorzieningen (in niet GSO-KSB gemeenten) en kulturhusen.

Leefbaarheid platteland en sociale cohesie

7. De leefbaarheid van het platteland krijgt in deze bestuursperiode opnieuw een extra impuls. In deze bestuursperiode wordt hiervoor een extra bedrag van € 3 miljoen uitgetrokken, waarbij de inzet met name is gericht op het behoud van voorzieningen (in kleine kernen) en bevorderen van de sociale samenhang.

Verenigingsleven & Vrijwilligerswerk

8. Daar waar nodig willen wij het gemeentelijk beleid op het terrein van verenigingsleven en vrijwilligerswerk ondersteunen en initiatieven gericht op het bevorderen van de maatschappelijke integratie en participatie stimuleren, ondermeer door een aanjaagfunctie.
9. Waar nodig faciliteren wij het gemeentelijk beleid op dit terrein, bijvoorbeeld door een gerichte inzet van de provinciale ondersteuningsinstellingen.

Dak- en thuislozen

10. Bij de daklozenproblematiek moet de aandacht nu vooral gericht worden op het aanbieden van een goede dagbesteding.
11. De provincie bevordert een sluitende ketenaanpak, door ontbrekende schakels in te vullen (bijvoorbeeld sociale pensions), zodat niemand onvrijwillig op straat hoeft te leven.

Sport

12. Wij zien breedtesport als een belangrijk middel voor het verbeteren van de sociale cohesie en de volksgezondheid. Wij willen sport daarom bereikbaar en breed toegankelijk maken, in het bijzonder voor mensen met een smalle beurs, een maatschappelijke achterstand of een beperking.
13. Vanuit onze regierol willen wij samen met gemeenten sportdeelname voor deze groepen - zo nodig op bovengemeentelijk niveau - mogelijk maken en laten dit onderdeel zijn van onze regionale, gebiedsgerichte aanpak. Wij stellen hiervoor € 2 miljoen beschikbaar in deze bestuursperiode.

Ontgroening en vergrijzing

14. Wij zetten het beleid voort op het gebied van woon- en zorgvormen voor ouderen en richten ons vooral op het ondersteunen en stimuleren van vernieuwende initiatieven en experimenten. Wij stellen hiervoor in de komende periode een bedrag van € 7,5 miljoen beschikbaar.

Palliatieve zorg

15. Vanuit de doelstelling om de sociale infrastructuur binnen de provincie te bevorderen streven wij naar een dekkend netwerk van palliatieve zorg. Specifiek voor hospices wordt een bedrag van € 0,5 miljoen uitgetrokken in deze bestuursperiode.
16. De rol van de provincie richt zich in eerste instantie op de ondersteuning van de palliatieve zorg. Het platform palliatieve zorg is hierin succesvol gebleken. Wij zetten dit beleid voort, maar willen meer aansluiten bij initiatieven die vanuit de rijksoverheid worden ontwikkeld.

Ambulances

17. De ambulancevoorziening blijft ook voor ons een zorg. Wij willen als provincie nadrukkelijk een regierol blijven voeren en er op toezien dat de maximale aanrijtijd van 15 minuten blijft gehandhaafd en ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd. We ontwikkelen hiertoe samen met gemeenten en de ambulancevervoerders een onderhandelingsstrategie richting Rijk en verzekeraars.
18. Ten aanzien van de ondersteuning van de motorambulances wachten wij de geplande evaluatie af voordat wij hier eventueel een extra stimulans aan geven.

3. Jeugd en Gezin

Preventie

1. Wij streven naar een sluitende ketenaanpak van preventie, zorg en nazorg.
2. Wij kiezen niet voor nieuwe organisatiestructuren, maar investeren in het beter benutten van bestaande relaties en voorzieningen.
3. Wij faciliteren de gemeente als partner bij de aanpak van de speerpunten breedtesport, overlast en criminaliteit, drugs- en drankmisbruik, schooluitval, voorschoolse trajecten, jeugdwerkloosheid, zorgadviesteams (basis- en voortgezet onderwijs) en maatschappelijke stages.
4. Zo zullen wij met betrekking tot maatschappelijke stages initiatieven stimuleren die in samenspraak met bedrijfsleven, zorginstellingen, scholen en vrijwilligers worden ontwikkeld en bijdragen aan een toename van stages in verschillende sectoren, bijvoorbeeld via een stagemarkt.
5. In de uitvoering van het beleid staan alle jongeren met een specifieke zorgvraag centraal, zoals allochtone jongeren en jongeren met een beperking.
6. Wij willen bevorderen dat Bureaus Jeugdzorg bij de totstandkoming van Centra voor Jeugd en Gezin betrokken worden. Hierdoor kan de medische, sociale en educatieve ondersteuning van ouders en hun kinderen op een effectieve wijze worden vormgegeven.
7. Ook zetten wij ons in om kindermishandeling en huiselijk geweld te voorkomen en in het bijzonder de gevolgen voor het kind te beperken. We zetten hiervoor de provinciale ondersteuningsinstellingen in.

Jeugdzorg

8. Geen wachtlijsten en onnodige wachttijden in het hele traject is en blijft prioriteit.
9. Het duurzaam realiseren van deze ambitie door versnelling van de door- en uitstroom van de jeugdzorg vereist een verdere verzakelijking, kwaliteitsverbetering en deregulering van de Bureaus Jeugdzorg en de jeugdzorgaanbieders. Bureaucratie, regelgeving en administratieve lastendruk voor hulpverleners moeten worden verminderd.

10. De provincie wil ook in de toekomst haar regierol in de Jeugdzorg blijven vervullen en toezien op een goede afstemming binnen de keten. Van de Bureaus Jeugdzorg verwachten wij een actieve inbreng op lokaal niveau bij de zorgadviesteams en de Centra voor jeugd en gezin.
11. Er komt een flexibel budget voor acute knelpunten en experimenten van € 1 miljoen voor deze bestuursperiode.

Nazorg

12. De nazorg voor uitbehandelde jongeren is als schakel in de sluitende keten-aanpak van groot belang en vereist aanvullende en concrete provinciale initiatieven.

Pijler III

Duurzame leefomgeving

Aantrekkelijk leef- en vestigingsklimaat

We investeren in deze bestuursperiode fors in een veelzijdig, vitaal en duurzaam Gelderland, waar mensen prettig kunnen wonen, wandelen, winkelen, reizen, recreëren en van kunst, ruimte en natuur genieten. Een provincie waar de sluipende verrommeling van het landschap en achteruitgang in stedelijke gebieden een halt wordt toegeroepen, waar de leefomgeving veilig en schoon is en rivieren in de strijd tegen het water meer ruimte krijgen. En een Gelderland dat ook economische successen boekt.

De afname van de bevolkingsgroei brengt een specifieke bestuurlijke verantwoordelijkheid met zich mee ten aanzien van het zuinig omgaan met de schaarse ruimte in stedelijke en landelijke gebieden. Vanuit die verantwoordelijkheid geven wij prioriteit aan herstructurering boven uitbreiding. Dat geldt voor bedrijventerreinen, glastuinbouw, woningbouw en het beter benutten van bestaande wegen. Dit biedt ook kansen om de ruimtelijke kwaliteit van onze leefomgeving een nieuwe impuls te geven.

Het milieu staat onder druk. Het inzetten op het behoud van een duurzame woon-, werk- en leefomgeving duldt geen uitstel. Ook wij willen uit respect voor mens, dier en natuur onze bijdrage leveren, door de uitstoot van CO² te reduceren en te investeren in duurzame energie en energiebesparing. Onze verantwoordelijkheid ten aanzien van provinciale wegen, openbaar vervoer en innovatie biedt ook mogelijkheden voor verbetering van de leefomgeving. Maar er zijn ook andere terreinen waar een bijdrage geleverd kan worden, zoals economie, milieu en wonen. Daarom kiezen we voor een integraal Programma Klimaat.

Ecologische opgaven en economische dynamiek moeten met elkaar worden verbonden. Ruimte voor dynamiek en innovatie, voor bedrijvigheid en ondernemers is voor een bloeiende Gelderse economie noodzakelijk. Een gunstig vestigingsklimaat vereist dat moderne bedrijventerreinen door een goed wegennet en openbaar vervoer bereikbaar zijn. Prioriteit heeft de duurzame revitalisering van verouderde bedrijventerreinen boven de aanleg van nieuwe terreinen. Ook voor milieuhinderlijke bedrijvigheid moet ruimte zijn in de Gelderse regio's.

Innovatieve programma's waarin we, in partnerschap met het bedrijfsleven, kenniscentra, universiteiten, hogescholen en andere overheden, blijven investeren zijn: Health Valley, Food Valley en Technology Valley. De innovatie en aandacht voor de maakindustrie en het versterken van de relatie tussen onderwijs en arbeidsmarkt zijn voor het behoud en aantrekken van werkgelegenheid voor lager opgeleiden nadrukkelijke speerpunten. De Betuwse Bloem is een voorbeeld van onze ambitie om ontwikkelingen op het gebied van werkgelegenheid en arbeidspotentieel, kennis en innovatie, duurzaamheid en milieuaspecten in samenhangende acties te vertalen.

Een bruisend aanbod van recreatie en toerisme in combinatie met het benutten van onze cultuurhistorische waarden voor de Veluwe, maar ook in het Rivierenland en de Achterhoek, is onmisbaar.

Van onze partners in het bedrijfsleven wordt ondernemerschap verwacht. Er liggen kansen voor ondernemers en voor ons milieu om te investeren in de groei-markt van duurzame energie en energiebesparing. Initiatiefnemers kunnen rekenen op provinciale steun.

Het Gelderse landschap heeft naast een intrinsieke waarde, ook een grote economische waarde voor recreatie en toerisme, als vestigingsfactor voor mensen en bedrijven en als inkomstenbron voor de landbouwsector. Een krachtig agrarisch ondernemersschap is voor de voedselproductie en voor het in stand houden en verbeteren van het open en fraaie landschap een belangrijke partner. Vitale landbouw gaat ook zuinig om met grond, grondstoffen en energie. De innovatie, diversificatie en schaalvergroting in de land- en tuinbouw wordt door ons ondersteund. Dit geldt ook voor bijvoorbeeld het overschakelen naar duurzame productiemethoden, steun ook voor jonge boeren en de biologische landbouw.

De uitvoering van het Provinciaal meerjarenprogramma Vitaal Gelderland 2007-2013 wordt voortvarend voortgezet.

Cultuur en cultuurhistorie dragen in sterke mate bij aan de sociale samenhang en identiteitsvorming en leveren een bijdrage aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven.

Kunst en cultuur moeten bereikbaar zijn voor iedereen. Te beginnen bij de jeugd. Kunst en cultuur leven alleen als er ruimte is voor kunstenaars en producties, zowel professioneel als in de vorm van vele bloeiende amateurverenigingen.

Ook een volwaardige culturele infrastructuur, met ruimte voor regionale accenten, is cruciaal.

Wij stimuleren dat de inwoners van Gelderland kunnen wonen in een goede en betaalbare woning in een prettige wijk. Goedkope woningbouw, zowel huur als koop, is bijvoorbeeld van belang voor starters, jonge gezinnen en voor senioren. Wij geven prioriteit aan de herstructurering van wijken, in plaats van ongebreidelde uitbreiding. Voor wijken met een sociale problematiek wordt gestreefd naar een evenwichtig woningaanbod. Verder richten we ons ook op levensloopbestendige woningen, duurzaam bouwen en woon-zorg-combinaties.

Tevens zijn we ambitieus in het versnellen van de woningbouwproductie.

4. Klimaat en milieu

Klimaat en duurzame energie

1. Wij willen in relatie tot de nieuwe klimaatambities van het Kabinet actief maatregelen ondersteunen op het gebied van klimaat, duurzame energie en energiebesparing. Er komt een integraal programma Klimaat.

2. Wij bevorderen met kracht de ambitie om in 2010 100 megawatt windenergie te realiseren. Wij zorgen dat de plannen worden uitgevoerd en hanteren hierbij – indien nodig – het instrumentarium uit de nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening (Wro).
3. Wij stimuleren plannen voor duurzame energieopwekking, zoals biomassa en warmte-koude opslag.
4. Wij stellen duurzaam innoverende bedrijven als voorbeeld voor anderen. Koplopers in duurzame energie en energiebesparing worden als positief voorbeeld in de schijnwerpers gezet. Er wordt een Gelderse energieprijns ingesteld.
5. Wij willen als provincie zelf een voorbeeldfunctie vervullen. Te denken valt aan duurzaam inkopen, energiebesparing, duurzame huisvesting.
6. Voor een klimaatvriendelijk en energiezuinig beleid zetten wij 5% van het Nuon-dividend in. Voor deze bestuursperiode gaat het dan om een geraamd bedrag van € 14 miljoen.

Aanpak luchtkwaliteit

7. Met de regio's, steden en dorpen die niet voldoen aan de criteria voor fijnstof gaan wij investeren in maatregelen, om de Europese norm voor luchtkwaliteit in 2010 wel te halen. Naast de inzet van bestaande provinciale middelen, maken we gebruik van rijksgeld. Wij leggen in ieder geval prioriteit bij provinciale wegen, openbaar vervoer en innovatie in de risicovolle gebieden.

Geluidsoverlast, hotspots

8. Hotspots aan geluidsoverlast langs provinciale wegen zijn vastgelegd. De provinciale plannen van aanpak worden versneld ontwikkeld en uitgevoerd.

5. Cultuur en cultuurhistorie

Verbindingen

1. De uitvoering van het cultuurbeleid zoals vastgelegd in de nota Verbindingen 2 wordt onverminderd voortgezet. Hiervoor wordt € 6 miljoen extra beschikbaar gesteld in deze periode.
Cultuureducatie is en blijft de basis voor het beleid en heeft de hoogste prioriteit.
2. Met Omroep Gelderland gaan wij in overleg om meer programma's te ondertitelen voor doven. Hiervoor zetten we € 0,5 miljoen in gedurende deze periode.

Gebiedsgericht cultuurbeleid

3. Het gebiedsgerichte cultuurbeleid, waarmee in 2005 is gestart voor de regio's Noord-Veluwe, West-Veluwe, Rivierenland en Achterhoek wordt de komende periode uitgebreid naar de overige regio's.

Culturele infrastructuur

4. De culturele infrastructuur (bijvoorbeeld schouwburgen, musea en festivals) versterken we verder door een extra investering van € 10 miljoen in deze bestuursperiode.

Functieverandering monumentale gebouwen

5. Wij benutten de beschikbare € 2 miljoen voor monumentenzorg (amendement nr10, 6 december 2006) voor functieverandering van monumentale gebouwen. Het gaat met name om het behouden van beeldbepalende leegstaande monumentale (kerk)gebouwen en deze te benutten voor kulturhusen en dorpshuizen. Wij nemen het initiatief om in samenwerking met andere partijen de mogelijkheden hiertoe in beeld te brengen.

Versterking mobiel erfgoed

6. We bevorderen dat gemeenten initiatieven ontplooiën die ertoe leiden dat de toeristisch-recreatieve functie van het mobiele erfgoed (bruine vloot) wordt versterkt.

6. Wonen en Ruimtelijke ordening

Woningbouwproductie

1. Om te kunnen voldoen aan de vraag naar woningen moet de woningbouwproductie nog verder omhoog. De succesvolle aanpak die heeft geleid tot versneling en stijging van de woningbouwproductie wordt voortgezet. De opgave is om in deze periode gemiddeld 9.000 woningen per jaar te bouwen.
2. Het tekort aan betaalbare huur- en koopwoningen moet in deze periode verder worden ingelopen. De opgave is om in deze bestuursperiode 45% van de nieuw te bouwen woningen in dit segment te realiseren. Ter stimulering hiervan wordt nog eens € 10 miljoen ingezet.
3. Wij bevorderen dat gemeenten en woningbouwcorporaties de bestaande woningvoorraad aanpassen voor ouderen (duurzaam en levensloopbestendig) De opgave is dat in deze periode 35% van de nieuw te bouwen woningen geschikt is voor ouderen.

Investeringsbudget stedelijke vernieuwing (ISV)

4. Voor de resterende jaren 2008 en 2009 uit de ISV-2 periode is de rijksbijdrage ontoereikend om projecten in kleine gemeenten uit te voeren. Vanwege het belang, dat wij toekennen aan de stedelijke vernieuwingsopgaven (herstructu-

ring en transformatie) in deze gemeenten, stellen wij voor het eerst eigen provinciale middelen ter beschikking. Het gaat om een bedrag van € 10 miljoen.

Wet op de Ruimtelijke Ordening

5. Wij zullen – binnen het motto decentraal wat kan, centraal wat moet – de mogelijkheden van de nieuwe Wro optimaal benutten en actief gebruik maken van de nieuwe instrumenten voor die belangen waar wij de verantwoordelijkheid voor nemen. Nog in 2007 wordt er een uitspraak gedaan over voor welke projecten het nieuwe instrumentarium wordt ingezet.

Gebiedsontwikkeling

6. Wij ambiëren een actieve rol op het terrein van integrale gebiedsontwikkeling. Hierbij staan ruimtelijke kwaliteit en de samenwerking met andere overheden en private partijen centraal.

Offensief tegen verrommeling

7. Wij vinden het van belang de sluipende verrommeling van het landschap tegen te gaan. Naast de maatregelen die hiervoor in het streekplan zijn geformuleerd en vervolgens in de zoekzones zijn uitgewerkt, zullen wij beoordelen of nadere spelregels dan wel stimulerende maatregelen nodig zijn.
8. In dit verband zullen wij tevens de gemeenten nadrukkelijk aanspreken om de bestemmingsplannen aan te passen aan ons streekplan.

7. Economie

Uitvoeren Sociaal Economisch Beleidsplan

1. De uitvoering van het Sociaal Economisch Beleidsplan (SEB) wordt met kracht ter hand genomen en hiervoor zetten we in deze bestuursperiode een extra bedrag in van € 17,5 miljoen (inclusief aansluiting arbeidsmarkt-onderwijs).
Speerpunten zijn: Health Valley, Food Valley en Technology Valley, waarbij nadrukkelijke aandacht nodig is voor de ruimtelijke randvoorwaarden (zoals wonen, infrastructuur en openbaar vervoer).
De aandacht van NV Oost dient zich te richten op de maakindustrie en de participatie van specifieke doelgroepen, bijvoorbeeld gehandicapten.

Aansluiting Onderwijs – Arbeidsmarkt

2. Om regionaal arbeidsmarktbeleid op te kunnen stellen en hieraan projecten te kunnen koppelen is inzicht nodig in zowel de actuele als de toekomstige arbeidsmarktsituatie. Gelet op de behoefte bij scholingsinstellingen, werkgevers,

Centra voor Werk en Inkomen en (samenwerkende) gemeenten worden de benodigde arbeidsmarktgegevens provinciebreed geïnventariseerd.

3. Wij continueren het Platform Onderwijs-Arbeidsmarkt in de Achterhoek en breiden dit uit naar alle regio's van de provincie.
4. Er is een groot tekort aan stageplaatsen. De provincie heeft hierin een voorbeeldfunctie en biedt ruimhartig stageplaatsen aan, met name voor voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (VMBO) en middelbaar beroepsonderwijs (MBO) studenten. De provincie faciliteert de organisatie van stagemarkten.

Bedrijventerreinen

5. Wij zetten in op het benutten van bestaande bedrijventerreinen. Vervolgens geven we prioriteit aan revitalisering en pas daarna aan uitbreiding en aanleg van nieuwe bedrijventerreinen. Bij dit laatste zetten we in op intergemeentelijke samenwerking. Duurzaamheid, parkmanagement en bereikbaarheid zijn basisvoorwaarden voor provinciale bijdragen aan de revitalisering.
6. We spreken de regio's nadrukkelijk aan om voldoende ruimte te zoeken voor milieuhinderlijke bedrijven (vanaf categorie 3). Bij een onvoldoende voortvarende aanpak maken we gebruik van de mogelijkheid zelf een inpassingsplan vast te stellen.

Recreatie en Toerisme

7. Gelderland moet weer bruisen, niet alleen op de Veluwe, maar ook in het Rivierenland en de Achterhoek. De nieuwe bereikbaarheid (Hogesnelheidslijn, vliegveld Niederrhein en station Arnhem) biedt daarvoor ook kansen. Om een impuls te geven aan de recreatie en het toerisme in het Rivierenland en de Achterhoek wordt in deze bestuursperiode een extra bedrag ingezet van € 3 miljoen.
8. In 2010 evalueren we de organisatiestructuur van Gelders Overijssels Bureau voor Toerisme (GOBT) en Regionale Bureaus voor Toerisme (RBT), waarbij gekeken wordt of de taakverdeling tussen GOBT (kennis) en RBT's (uitvoering) nog voldoet.
9. Wij onderzoeken provinciebreed de kansen en bedreigingen van de recreatiebedrijven. Het rapport is in 2009 gereed.
10. Bij de groei en krimp van de recreatiebedrijven op de Veluwe zetten wij in op kwaliteitsverbetering en houden we vast aan het evenwicht tussen groei en krimp. Onze ambitie blijft om 100 hectare te groeien op de goede plekken en 100 hectare te krimpen op de kwetsbare plekken..

8 Natuur, Landbouw en Water

Provinciaal meerjarenprogramma Vitaal Gelderland

- 1 Het Provinciaal meerjarenprogramma Vitaal Gelderland 2007-2013 (Investeringsbudget Landelijk Gebied, momenteel beschikbaar €700 miljoen) wordt uitgevoerd, waarbij een ijkpunt wordt gelegd in 2009 wanneer de mid-term review van het Rijk verschijnt.
- 2 Wij willen de lumpsum-werkwijze gebruiken voor de afspraken met de waterschappen en gemeenten over de uitvoering van het Investeringsbudget Landelijk Gebied

Nationale landschappen

- 3 We stellen, in nauw overleg met belanghebbenden in het gebied, de begrenzing van de nationale landschappen vast en starten met de uitvoering. Het streekplanbeleid is bepalend voor wat er wel en niet kan in de nationale landschappen, niet meer en niet minder. Er komen dus geen extra beperkende maatregelen.

Ecologische Verbindingszones

- 4 De Ecologische Hoofdstructuur wordt in 2015 gerealiseerd. Ook de Ecologische Verbindingszones worden in 2015 afgerond, tenzij hiervoor onvoldoende financiële middelen beschikbaar zijn. In dat laatste geval worden de ecologische verbindingzones niet langer ruimtelijk gereserveerd. De realisatie van de Robuuste Verbindingszone Veluwe-Graafschap-Achterhoek, loopt door na 2015.

Realisatie natuur

- 5 We stimuleren dat 40% van de nog aan te leggen natuur door particulieren (waaronder agrariërs) wordt gerealiseerd.

Wildschaderegeling

- 6 Richting het rijk maken wij ons sterk voor een adequate schadeloosstelling voor wildschade.

Groene en blauwe diensten

- 7 We geven groene en blauwe diensten een impuls door regionale fondsen in te stellen. Gemeenten en waterschappen moeten co-financieren. We maken een bedrag van € 8 miljoen vrij voor deze fondsen.

Natura 2000

- 8 Medio 2008 moeten de 12 beheersplannen gereed zijn. Het is van essentieel belang, voor het draagvlak en de uitvoerbaarheid, dat de totstandkoming langs een zorgvuldig traject tot stand komt. De agrariërs, recreatie-

ondernemers en andere belangenorganisaties worden in dit proces intensief betrokken.

- 9 Als uit de beheersplannen mocht blijken dat de gevolgen in onvoldoende mate haalbaar en betaalbaar zijn, zullen de ontwerp-aanwijzingsbesluiten met betrekking tot de begrenzing en de instandhoudingsdoelen wat ons betreft door de minister moeten worden aangepast.

Park Lingezege

- 10 Wij zorgen dat het park aangelegd wordt. Wij spreken alle betrokken partijen, waaronder Arnhem en Nijmegen, erop aan hun financiële verantwoordelijkheid te nemen. Voor ons is het uitgangspunt dat de financiering niet gerealiseerd wordt door woningbouw in het park zelf.

Agrarische sector en steun aan jonge boeren

- 11 De bestaande startersregeling voor jonge boeren (Next Generation Fund), gekoppeld aan de Rijksregeling zetten we deze bestuursperiode voort. Hiervoor wordt € 2 miljoen uitgetrokken.

Duurzame/biologische landbouw

- 12 Wij blijven aandacht geven aan de biologische landbouw en subsidiëren innovaties op het gebied van dierenwelzijn. Wij onderzoeken welke mogelijkheden er zijn tot cofinanciering van emissiereducerende maatregelen, zoals luchtwassers.
Voor al deze aspecten wordt € 1 miljoen extra ingezet in deze bestuursperiode.

Herstructurering glastuinbouw/ innovatie tuinbouw

- 13 We willen dat in overeenstemming met het Streekplan op zeer korte termijn de regionale clusters voor de glastuinbouw worden vastgesteld en dat deze door de gemeenten in de bestemmingsplannen worden vastgelegd. Solitaire bedrijven moeten naar clusters verhuizen indien zij zich verder (willen) ontwikkelen, tenzij het streekplan mogelijkheden biedt voor ontwikkelingen op de bestaande locatie.
- 14 Met het bedrijfsleven en de andere overheden treden wij in overleg over de uitvoering van de Betuwse Bloem. In deze bestuursperiode richten wij ons met name op de herstructurering van de glastuinbouw.
- 15 Voor de herstructurering van de glastuinbouw stellen we in deze bestuursperiode € 5 miljoen extra beschikbaar, waarbij innovatie via energiebesparende maatregelen prioriteit heeft.

Ruimte voor de Rivier

- 16 Een effectieve bescherming van de inwoners van Gelderland tegen de overlast van water staat voorop. De maatregelen die in het kader van de plannen voor Ruimte voor de Rivier genomen worden dienen duurzaam te zijn en een maximale veiligheid voor de inwoners te garanderen.
- 17 De extra middelen die het Kabinet heeft uitgetrokken voor “water en kust” behoren ook ingezet te worden voor de veiligheid rond de rivieren in Gelderland. Hierop richten zich onze lobby-activiteiten.

Verdroging

- 18 In deze bestuursperiode wordt de bestaande € 8 miljoen uit het Egalisatiefonds Grondwaterheffing ingezet voor de verdrogingsbestrijding.

Waterkwaliteit

- 19 Wij willen goed en betaalbaar water voor iedere Gelderse inwoner. Wij blijven daarom het beleid met betrekking tot waterkwaliteit en watervoorziening bepalen. Goede samenwerking met alle partners (waterschappen, gemeenten, waterleidingbedrijven) is daartoe noodzakelijk.

Waterketen

- 20 Medio 2008 moet er duidelijkheid zijn over de concrete waterketenprojecten. Op dat moment bepalen wij of er extra budget ingezet moet worden.

Lump sum financiering

- 21 Wij willen de lumpsum-werkwijze gebruiken voor de afspraken met de waterschappen en gemeenten over de uitvoering van het Waterhuishoudingsplan.

Pijler IV

Verbinden door mobiliteit

Inzetten op kwaliteit

De meeste inwoners van Gelderland reizen iedere dag met de fiets, bus, trein of auto. Gaan op weg naar hun werk, school, ziekenhuis of huisarts, naar het winkelcentrum, de schouwburg of het museum.

Goede wegen en een aantrekkelijk en betaalbaar openbaar vervoer zijn essentiële randvoorwaarden voor een vitale economie, een krachtige sociale samenhang en een duurzame leefomgeving. Deze randvoorwaarden dragen bij aan de economische en maatschappelijke participatie.

Het investeren in de kwaliteitsverbetering van het openbaar vervoer en de doorstroming op de provinciale wegen is een prioritaire provinciale opgave. De behoefte van mensen om zich te verplaatsen zal voorlopig alleen maar toenemen.

Tegelijkertijd moet rekening gehouden worden met de kwaliteit van de leefomgeving. Het milieu staat ook onder druk als gevolg van geluidsoverlast en luchtkwaliteit. Files zijn ongewenste economische en sociale kostenposten. Bovendien dient de veiligheid op de weg te worden gegarandeerd: ieder verkeersslachtoffer is er één te veel.

Betrouwbaar en kwalitatief hoogwaardig openbaar vervoer is voor de bereikbaarheid van bestaande en nieuwe bedrijventerreinen noodzakelijk.

Het is ook wezenlijk voor de mobiliteit van ouderen en mensen met een handicap en voor de bereikbaarheid van dorpen en steden.

Innovatie van het openbaar vervoer, maar ook experimenteren met tariefdifferentiatie, gratis openbaar vervoer bij provinciale wegwerkzaamheden, bevorderen het gebruik van het openbaar vervoer en beperken verkeersknelpunten op de weg.

Fietsen is gezond en goed voor het milieu. Gelderland is bij uitstek een fietsprovincie, voor het woon-werkverkeer en voor recreatie en toerisme.

We richten een Gelders fietsplatform op om creativiteit en ervaring te bundelen voor de uitvoering van het fietspadenplan.

Het is de bedoeling van het kabinet om in deze bestuursperiode het systeem van kilometerheffing, gedifferentieerd naar tijd, plaats en milieukeurmerken, eventueel gefaseerd in te voeren. De ontwikkelingen rondom dit vraagstuk worden actief en nauwgezet gevolgd.

Investeren in provinciale wegen blijft onverminderd van groot belang. Hiermee versterken we de leefbaarheid en veiligheid in gemeenten en stroomt het verkeer goed door. Nu komt het er op aan dat de schop de grond in gaat.

9. Openbaar vervoer

Bedrijventerreinen

1. We treffen maatregelen om bereikbaarheid van bedrijventerreinen te verbeteren. Bij de aanleg van nieuwe bedrijventerreinen is bereikbaarheid met openbaar vervoer een basisvoorwaarde. Bij de bestaande bedrijventerreinen stimuleren we ontsluiting via openbaar vervoer. Bij revitalisering van bedrijventerreinen is het een voorwaarde voor provinciale medewerking.

Betaalbaar openbaar vervoer

2. We stimuleren derdebetalerssystemen, waarbij ook het bedrijfsleven meebetaalt aan het openbaar vervoer door bijvoorbeeld kortingen aan werknemers te verstrekken. Concessiehouders moeten bereid zijn daaraan mee te werken. Bij werkzaamheden aan provinciale wegen streven we naar gratis Openbaar Vervoer voor woon-werkvervoer.
3. We starten een experiment met tariefacties voor scholieren van 16 en 17 jaar en tariefacties in de daluren voor kinderen tot 6 jaar, 65+ en gehandicapten. Indien dit succesvol is wordt dit uitgebreid.
4. Voor het oprekken van de basismobiliteit Openbaar Vervoer wordt in deze bestuursperiode een extra bedrag uitgetrokken van € 2 miljoen, zodat het platteland beter bereikbaar wordt met name met de Regiotaxi.

Innovatie en kwaliteit openbaar vervoer

5. We continueren het beleid ten aanzien van innovatie en hoogwaardig Openbaar Vervoer. Speerpunt is duurzaamheid (beperken geluid en schadelijke uitlaatgassen). Geslaagde experimenten worden verplicht opgenomen in nieuwe concessies.
6. We registreren maximaal op verbetering van de ketenmobiliteit en maken het onderdeel van de concessieverlening.
7. De toegankelijkheid van het Openbaar Vervoer voor met name 65+ en gehandicapten wordt verbeterd en randvoorwaardelijk vastgelegd in concessies.
8. Het beleid tot uitbreiding van het snelnet en dynamische reisinformatie wordt gecontinueerd.
9. De Regiotaxi wordt voortgezet en de kwaliteit van de dienstverlening verbeterd.
10. Voor innovatie en kwaliteitsimpulsen van het openbaar vervoer wordt in deze bestuursperiode € 16 miljoen ingezet.

10. Fiets

1. We richten een Gelders fietsplatform op, waarin organisaties en overheden hun kennis en ervaring bundelen. Belangrijke taak voor het fietsplatform wordt het bevorderen van gebruik van de fiets voor korte afstanden.
2. Naast de aanleg van nieuwe fietspaden, verbeteren wij de komende periode de veiligheid en het onderhoud van bestaande fietspaden. Hiervoor wordt € 4 miljoen in deze periode ingezet.

11. Infrastructuur

1. We richten ons op uitvoering van het bestuursakkoord over de doortrekking van de A15, waarbij mede wordt ingespeeld op de ontwikkelingen van kilometerheffing. Voorwaarde bij de onderhandelingen met de contractpartners is dat het uitgangspunt wordt ingebracht van ondertunneling en verdiepte aanleg (corridor Duiven - Zevenaar) in verband met de landschappelijke inpassing.
2. De aanleg van (rond)wegen zoals afgesproken in het Statenakkoord 2003-2007 gaat onverminderd door. Ten aanzien van de volgende tracé's geldt:
  - a. We ronden in deze bestuursperiode de planontwikkeling af van het traject N18, inclusief de omleiding Eibergen, in samenwerking met de partners (provincie Overijssel, Rijk en gemeenten)
  - b. We voeren de westelijke omleiding Voorthuizen uit. We dragen de kosten voor onderzoek naar de ontsluiting van industrieterrein De Harselaar op de A1. Deze ontsluiting loopt via een parallelweg aan de noordzijde van de A1, naar de bestaande aansluiting.
  - c. We nemen maatregelen ten behoeve van de leefbaarheid van Huinen. De kern Putten wordt verkeersluwer gemaakt door maatregelen aan de bestaande infrastructuur aan de noord- en westzijde van Putten.
  - d. We leggen de rondweg Lochem aan volgens de Spoorlaanvariant en stellen hiervoor extra middelen beschikbaar.
  - e. Voor de verkeersproblematiek in de driehoek Arnhem-Zutphen-Apeldoorn starten we integrale planvorming. Er dient eind 2010 een plan te liggen, anders maakt de provincie gebruik van de mogelijkheid om een inpassingsplan te maken.
3. Aan het eind van deze bestuursperiode beoordelen we welke nieuwe projecten voor uitvoering in aanmerking komen. In de oplossing van knelpunten denken wij aan de volgende prioriteiten : zuidelijke randwegen Culemborg (N320) en Zaltbommel (N322) en de aansluiting op de A2, N309 ('t Harde) en N345 (Voorst – De Hoven/Zutphen), in relatie tot de IJsselsprongplannen. Voor de oplossing van nieuwe infrastructurele knelpunten wordt een fonds ingericht, dat in 2012 in ieder geval met een bedrag van €35 miljoen start.
4. We willen een impuls geven aan de binnenstedelijke bereikbaarheid. Distributietransferia voor goederen en personen aan de stadsrand kunnen hierbij een oplossingsrichting zijn. Dit wordt in ieder geval verkend voor de A325 als een mogelijke bijdrage aan de oplossing van de verkeersproblematiek daar.

5. We stellen een uitvoeringsprogramma op voor beheer en onderhoud van provinciale wegen, bruggen en viaducten (inclusief en veiligheid van de wegen), dat inzicht geeft in de noodzakelijke middelen.

Financieel kader en dekkingsplan

De ambities die wij in dit coalitieakkoord hebben neergelegd zijn hoog en vergen een grote financiële inspanning. Mede dankzij het solide financiële beleid in de afgelopen jaren en de werkwijze rondom de Meerjarige Investeringsreserve Gelderland (MIG) zijn we in staat om ambities en financiële realiteit met elkaar te verbinden.

Het financiële beleid van de provincie is stabiel en toekomstbestendig. Nieuwe (verplichtingen tot) uitgaven kunnen alleen als daarvoor concrete dekking aanwezig is en past binnen de geldende financiële kaders.

Op hoofdlijnen kan op basis van de financiële beschouwing “Relevante ontwikkelingen voor de provincie Gelderland” de beschikbare financiële ruimte als volgt worden samengevat:

▶ Budgetruimte Algemene Reserve	€ 25 miljoen.
▶ Eenmalige begrotingsruimte 2008 tot en met 2011	€ 60 miljoen
▶ Structurele begrotingsruimte 2008 tot en met 2011	€ 24 miljoen
	-----
Subtotaal	€ 109 miljoen
▶ De MIG biedt jaarlijks vanaf 2008 tot en met 2016 € 30 miljoen aan bestedingsruimte en in 2017 nog een bedrag van 20 miljoen.	
- inzet 2008 -2011 (4 x € 30 miljoen)	€ 120 miljoen

Subtotaal	€ 229 miljoen
▶ Nog bestaande ruimte in MIG voor regiocontracten en GSO en restant reservering voorfinancieringsmiddelen A15	€ 34 miljoen
	-----
Totaal	€ 263 miljoen
	=====

Aan de eenmalige en structurele begrotingsmiddelen en de ruimte in de MIG liggen een aantal aannames ten grondslag. Met name als gevolg van exogene factoren kunnen er wijzigingen (positief of negatief) optreden in de veronderstelde budgetruimte. Een onzekere factor is de wijze waarop rijksbezuinigingen van het kabinet Balkenende-IV ons raken. De meest ingrijpende rijksbezuiniging is het inlopen van vermogenoverschotten van provincies. In totaal gaat het voor de provincies om € 800 miljoen in de periode 2008-2011. In de MIG doorrekening ten behoeve van het provinciale Coalitieakkoord is rekening gehouden met een Gelders aandeel dat gelijk staat aan ons procentuele aandeel in de uitkeringen uit het Provinciefonds, te weten 12%. Daarvan uitgaande komt het Gelders aandeel in deze rijksombuiging neer op € 96 miljoen (€ 24 miljoen per jaar in de jaren 2008 tot en met 2011). Ten aanzien van deze maatregel van het Rijk is onze inzet gericht op het voorkomen van deze ingreep. Indien het Rijk deze maatregel toch doorzet, is onze inzet erop gericht om dit bedrag als nieuwe rijksinvestering in Gelderse projecten te steken.

De dividenduitkering van Nuon is in meerjarig kader tot nu toe geraamd op jaarlijks € 50 miljoen. Op basis van de uitkeringen over de afgelopen jaren, gezuiverd van eenmalige effecten, is het verantwoord om uit te gaan van een jaarlijkse uitkering van € 70 miljoen. Laatstgenoemd bedrag is nog gebaseerd op een dividend pay-out van 45%. Op de algemene vergadering van aandeelhouders Nuon van 25 april 2007 zal gepleit worden voor een verhoging van de dividend pay-out naar 50%.

Essent en Nuon hebben op 1 februari 2007 hun fusieplannen bekendgemaakt. De bedrijven hebben bij fusie een eenmalige uitkering aan de aandeelhouders in het vooruitzicht gesteld. Voor onze provincie gaat het daarbij om een bedrag van afgerond € 130 miljoen. De fusie is wat ons betreft geen gelopen race en zal in de tweede helft van 2007 op z'n merites worden beoordeeld. Het is dus niet opportuun deze mogelijke uitkering te gebruiken als dekkingsmiddel voor nieuwe uitgaven.

Bestaand beleid is dat het vermogen in Nuon (het stamkapitaal) in stand moet worden gehouden. Indien het tot een fusie komt en een eenmalige uitkering als hiervoor bedoeld wordt ontvangen, zal dan ook primair een afweging moeten worden gemaakt of er bijzondere omstandigheden zijn die maken dat de uitkering in zijn geheel tot inzet kan komen voor provinciaal beleid.

Gelet op het voorgaande zullen financiële mee- en tegenvallers in deze bestuursperiode voortdurend in samenhang met elkaar worden gezien.

Overige punten

- 1 In deze bestuursperiode wordt de opcentenheffing motorrijtuigenbelasting uitsluitend aangepast aan inflatoire ontwikkelingen.
- 2 We willen een stroomlijning en reductie bewerkstelligen in de verantwoordingsdocumenten in het kader van de budgetcyclus. Doelstelling daarbij is het inzicht en overzicht voor Provinciale Staten te verbeteren en de herkenbaarheid voor de inwoners van Gelderland te vergroten. Tevens draagt het bij aan een efficiënte inzet van het ambtelijk apparaat en kan daardoor meer geïnvesteerd worden in de kwaliteitsverbetering van de reguliere verantwoordingsdocumenten (rekening en begroting).
- 3 We willen dat in deze bestuursperiode provinciale financiële betrokkenheid bij grote projecten (bijvoorbeeld sleutelprojecten) mede een invulling krijgt door middel van risicobewust participeren. Het aantal projecten waarbij het instrument risicobewust participeren wordt ingezet en toegepast zal beperkt zijn. Randvoorwaarde is bovendien een kwalitatief hoogwaardige en adequaat specialistische bemensing in de provinciale organisatie. Voorts dient het financieel risico gedekt te worden binnen de projectfinanciering. Voor opvang van onvoorziene risicoaanspraken, waarmee in het betreffende project redelijkerwijs geen rekening is c.q. kon worden gehouden, wordt een risicoreserve ingesteld van € 10 miljoen (periode 2012-2014).

Extra middeleninzet ten behoeve van het Gelders Coalitieakkoord 2007-2011

in euro's

	Pijler/thema	Inzet 2007-2011	Inzet 2012-2014	Inzet 2015-2017
I	DAADKRACHTIG PARTNERSCHAP			
	1 <i>Besturen en verbinden</i>	132.000.000		
	Regiocontracten	30.000.000		
	Gelders Stedelijk Ontwikkelingsbeleid - integrale wijkaanpak	40.000.000		
	Gelders Stedelijk Ontwikkelingsbeleid - Sleutelprojecten	50.000.000	35.000.000	35.000.000
	Kleine StedenBeleid	10.000.000		
	Versterking communicatie naar inwoners	2.000.000		
II	SOCIALE SAMENHANG			
	2 <i>Sociaal Beleid</i>	21.000.000		
	Dorpshuizen, wijkvoorzieningen en kulturhusen	8.000.000		
	Leefbaarheid platteland en sociale cohesie	3.000.000		
	Sport	2.000.000		
	Ontgroening en vergrijzing	7.500.000		
	Hospices	500.000		
	Ambulancezorg	PM		
	3 <i>Jeugd en Gezin</i>	1.000.000		
	Flexibel budget voor acute knelpunten/experimenten	1.000.000		
III	DUURZAME LEEFOMGEVING			
	4 <i>Klimaat en Milieu</i>	14.000.000		
	Klimaat en duurzame energie	14.000.000	10.000.000	10.000.000
	5 <i>Cultuur en Cultuurhistorie</i>	16.500.000		
	Verbindingen 2	6.000.000		
	Ondertitelen van meer programma's TV Gelderland	500.000		
	Versterking van de culturele infrastructuur	10.000.000		
	6 <i>Wonen en Ruimtelijke Ordening</i>	20.000.000		
	Betaalbare huur- en koopwoningen	10.000.000		
	Stedelijke vernieuwingsopgaven ISV-gemeenten	10.000.000		
	7 <i>Economie</i>	20.500.000		
	Uitvoeren SEB 2007-2011 incl. onderwijs - arbeidsmarkt	17.500.000		
	Recreatie en toerisme	3.000.000		
	8 <i>Natuur, Landbouw en Water</i>	16.000.000		
	Groene en blauwe diensten (regiofondsen)	8.000.000		
	Steun aan jonge boeren	2.000.000		
	Duurzame/biologische landbouw	1.000.000		
	Herstructurering glastuinbouw	5.000.000		
IV	VERBINDEN DOOR MOBILITEIT			
	9 <i>Openbaar Vervoer</i>	18.000.000		
	Regiotaxi en innovatie en kwaliteitsimpuls openbaar vervoer	18.000.000		
	10 <i>Fiets</i>	4.000.000		
	Fietspaden	4.000.000		
	11 <i>Infrastructuur</i>		35.000.000	35.000.000
	FINANCEEL KADER EN DEKKINGSPLAN			
	Risicobewust participeren		10.000.000	
	Totalen	263.000.000	90.000.000	80.000.000